

BOR, KULTÚRA, ÖRÖKSÉG
FÜZETEK 2.

Mód László

“BORKÖZRAKTÁRAT CSONGRÁDNAK!”

Állami közpince létrehozása
egy alföldi városban

2014.

MÓD LÁSZLÓ

**„BORKÖZRAKTÁRAT
CSONGRÁDNAK!”**

Állami közpince létrehozása egy alföldi városban

Szeged, 2014

BOR, KULTÚRA, ÖRÖKSÉG FÜZETEK 2.

Sorozatszerkesztő:
MÓD LÁSZLÓ

Lektorálta:
LABÁDI LAJOS

A borítót tervezte:
HAJDÚ EDIT

Műszaki szerkesztés:
SZERI LÁSZLÓ

ISBN: 978-963-306-325-5

© *Mód László, 2014*

A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával kiadja a
Szegedi Tudományegyetem
Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke,
Szeged
Felelős kiadó: Barna Gábor

Nyomdai munkák:
Szentés Város Szolgáltató Kft. Nyomdai üzeme, Szentés, Petőfi utca 1.
Felelős vezető: Borbás Tamás

Bevezető

76 évvel ezelőtt egy széleskörű akció keretei között Magyarországon borközraktárak vagy állami borpincék sora létesült, amelyek napjainkra szervesen hozzátartoznak egy-egy borvidék, egy-egy bortermelő település épített örökségéhez. Ezek a létesítmények hatalmas befogadóképességük illetve tárolókapacitásuk miatt a szőlőfeldolgozás és a bortárolás központjaiként funkcionáltak, amelyek közül több – mint például a csongrádi – napjainkban is működik, igaz megváltozott keretek között.¹ Jelen kiadvány elsőként Magyarországon arra tesz kísérletet, hogy részletesen bemutassa egy állami közpince létrehozásának a folyamatát², főként a sajtótermékekben, a Csongrádon megjelenő Tiszavidékben található híradások segítségével, amelyeket jól kiegészítettek a helyi levéltárban őrzött dokumentumok.³ A borpince jelenlegi vezetőjének, Pálfi Györgynek a jóvoltából alkalmam nyílt a helyszínen is tanulmányozni a létesítményt, ami nagymértékben megkönnyítette a források értelmezését. A terepszemle révén össze tudtam vetni egymással a korabeli tervrajzokat és a jelenlegi állapotokat, amelynek köszönhetően a változások is kirajzolódtak. Reményeim szerint a feldolgozást

¹ 1945 után betago­lódott a szocialista borgazdálkodás rendszerébe, és a Dél-alföldi Pincegazdaság egyik telephelyévé vált, ahol nagy mennyiségű szőlőt dolgoztak fel minden évben. Az egykori borkö­zraktár a rendszerváltást követően a Csongrádbor Kft. keretei között működik, amelynek jelenleg a Szentesi Árpád Agrár Zrt. a tulajdonosa.

² A borkö­zraktár létrehozása iránt nem újkeletű az érdeklődés, hiszen Dudás Lajos 1991-ben a Csongrád elnevezésű helyi lap hasábjain rövid áttekintést adott a létesítés körülményeiről. Dudás Lajos: A borkö­zraktár építése. Csongrád, 1991. június 7.

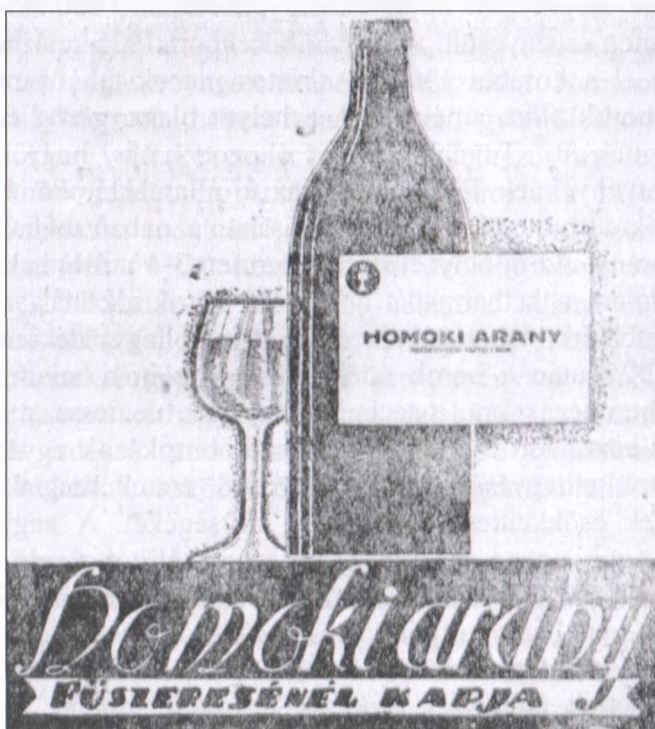
³ Ezúton szeretném megköszönni a Csongrádi Levéltár munkatársainak a téma kutatásához nyújtott segítségét. A borkö­zraktár létesítésére vonatkozó iratok egy csomóban találhatók az alábbi jelzet alatt: Magyar Nemzeti Levéltár. Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára, V.B.73. Csongrád város polgármesterének iratai. 1941/800. A dokumentumok egyenkénti meg-hivatkozásától a továbbiakban eltekintek.

hamarosan újabbak követik, ami lehetővé teszi az közpince-hálózat kiépülésének alaposabb megismerését. Úgy gondolom, hogy a földművelésügyi minisztérium akciója a 20. századi magyar szőlészet-borászat történetének egyik kiemelkedő vállalkozásaként fogható fel, amellyel a kormányzat a súlyos válságba jutott ágazat mostoha körülményein igyekezett segíteni. Különösen nehéz helyzetbe kerültek az alföldi szőlőbirtokosok, hiszen az általuk előállított homoki borok iránt folyamatosan csökkent a kereslet, miközben hatalmas tételek halmozódtak fel.⁴

⁴ Magyarországon a borközraktárak létesítésének terve már az 1910-es évek elején felmerült, amiről a Délmagyarország is részletesen beszámolt, sőt az elképzelés nyomán kirobbant nézeteltérésekről is tudósított. A témával foglalkozó írások kiemelték azt, hogy a borpincék több szempontból is hasznos szerepet tölthetnek be. A kisbirtokosoknak hordó, pince hiányában tárolási lehetőséget biztosíthatnak, míg a borkereskedőket megkímélhetik a megfelelő minőségű tételek felkutatásával együtt járó idővesztéstől, illetve a megvásárolt tételeket egyenesen a vevőknek szállíthatják. 1912. december 13-án a Délmagyarország arról számolt be, hogy az országban hét borközraktárat már átadtak. 1914-ben az illetékes hatóságok kiadták az állami közpincék működésének hivatalos szabályzatát is. Délmagyarország 1911. december 12. 3–4.

A magyar szőlő- és borgazdaság a két világháború között

Ahhoz, hogy könnyebben megérthessük az állami közpincék létrehozása mögött meghúzódó törekvéseket, szükséges megismerkednünk vázlatosan azokkal a gazdaságtörténeti folyamatokkal, amelyek alapvetően meghatározták az 1920-as és az 1930-as évek szőlészeti-borászati viszonyait.

Hirdetés a Szegedi Naplóból

Az első világháború előtt úgy tűnt, hogy Magyarország sikeresen lábalt ki a filoxéravész által teremtett válságból, a bortermelés pedig a mezőgazdaság prosperáló ágazatává válik.

1914-ben a bortermő területek arányban álltak a belső és a külső piac felvevőképességével, a háborút követően azonban gyökeresen megváltoztak a gazdasági-politikai viszonyok. A trianoni békeszerződés következtében a szőlőültetvények vonatkozásában a veszteség kisebb arányú volt, a borvidékek többsége ugyanis a Kárpát-medence középső térségein helyezkedett el. Ennek tudható be az, hogy a szőlők kétharmada, mintegy 200 000 hektár az új határokon belül maradt. A magyar borgazdaság azonban egy nagyobb országra volt méretezve, a kivitelt az új államalakulatokba pedig jelentős mértékben megdrágult. A korábbi gyakorlat az 1920-as évek első felében még érvényesült, a magyar borexport 1925-re azonban már alig érte el a korábbi 1%-át. A biztos piacok tehát bezárultak a magyar borok előtt, amelyeknek a helyét olasz, görög és spanyol borok vették át.⁵ További gondot okozott az is, hogy a homoki szőlőültetvényeknek 10%-a került az új államhatárokon kívülre, a hegyvidéki termőterületek vonatkozásában azonban sokkal rosszabb volt az arány. Az új helyzetben megtermelt 3-4 millió hektoliternek már csaknem a kétharmadát a homoki borok alkották, amelyeket alacsonyabb áron lehetett értékesíteni, mint a hegyvidéki nedűket.

1925 után a borok értékesítési problémái miatt nem volt pénz a beruházásokra, a technikai fejlődés nemcsak megtorpant, hanem elkezdődött a hanyatlás. A szőlőbirtokosok egyes munkafolyamatok elhagyásával, a növényvédő szerek megtakarításával igyekeztek csökkenteni a termelési költségeket. A nagyobb pingazdaságok ugyan megfelelő minőséget állítottak elő, a szőlőültetvények 70%-át alkotó apró parcellákon azonban lehetetlen vállalkozásnak bizonyult piacképes típusborok készítése.

A két világháború között a magyar kormányok több erőfeszítést tettek a helyzet javítására, a szőlőterületek kiterjedését azonban a felmerülő szociális problémák miatt nem lehetett drasztikusan csökkenteni. Ebben az időszakban az ország nyolc

⁵ Csehszlovákia 1920-21-ben még Magyarországról szerezte be borimportjának a felét, 1924-ben azonban már csak 5%-a származott hazánkból. Égető Melinda 2003. 85-86.

millió lakosából mintegy félmillióan éltek a szőlőművelésből, további félmillió ember pedig közvetve érintve volt a bortermelésben. Ekkora tömeget sem az ipar, sem a mezőgazdaság más ágazatai nem tudtak felszívni. Az 1920-as években főként az első világháború alatt lábra kapott borhamisítás megszüntetése, a termőterületek növekedésének megállítása és a direkttermő fajták visszaszorítása volt a cél. Az 1923-as törvény nemcsak telepítésüket tiltotta meg, hanem azt is kimondta, hogy a más mezőgazdasági termelésre alkalmas földterületeket tilos szőlővel beültetni. Egy évvel később, azaz 1924-ben lépett életbe Európa egyik legszigorúbb bortörvénye, amely elrendelte azt, hogy a borok javítására csakis a szőlő saját anyagait szabad felhasználni. Nemcsak a bor vizezését tiltotta meg, hanem répacukorral, gyümölcsborral vagy direkttermőkkel való keverését is. A rendelkezés módosította a borvidékek beosztását, ugyanakkor meghatározta a helyi viszonyoknak legjobban megfelelő szőlőfajtákat. Az 1929-ben kiadott miniszteri rendelet a 30 hektár feletti szőlőbirtokok vezetésére szakemberek alkalmazását írta elő, valamint állami támogatást biztosított a termeléshez szükséges növényvédő szerek és műtrágyák vásárlóinak. Ugyanebben az évben törvényben tették kötelezővé a döntéshozók a hegyközségek megalakítását, ami azt célozta, hogy közös érdekek mentén szervezzék meg a szőlőbirtokosok a szükséges technikai eszközök beszerzését, a szakmai tanácsadást és az értékesítést.

Valamelyes javulás a világ gazdasági válságot követően mutatkozott, amikor újabb állami intézkedéseknek köszönhetően megélénkült a belső piac. Felére szorították le a bor forgalmi adóját, széles körben engedélyezték azt, hogy a termelők saját boruk értékesítése céljából borkimérést nyissanak. A szeszgyárak a korábbiaknál nagyobb mennyiséget dolgoztak fel borpárlattá, a belső fogyasztás növelésére a hadsereg ételmezésében is bevezették a napi boradagot.

KÖZTELEK GAZDASÁGI KÖNYVTÁR
KIADJA AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET KÖNYVKIADÓVÁLLALATA

XXI. FÜZET

SZŐLŐMÍVELÉSTAN ÉS BORKEZELÉSTAN

ÍRTA:

KÁLLAY KORNÉL
M. KIR. GAZDASÁGI TANÁR

BUDAPEST, 1938

"PÁTRIA" IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

*Korabeli szőlészeti-borászati kiadvány
(Mód László gyűjteményéből)*

1934-ben megszületett a közvetítő kereskedelem kiiktatását célzó pinceszövetkezeti törvény, a földművelésügyi minisztérium felügyelete alatt pedig intervenciós borvásárlásokkal igyekeztek csökkenteni a felhalmozódott készleteket.

Időközben a borkivitel is kedvező fordulatot vett, hiszen az 1920-as évek 1–2%-ával szemben 1939-ben az export megközelítette a 10%-ot. Az 1930-as évek első felében a magyar borok legfőbb vásárlója Svájc volt, 1935 után pedig Németország, de kisebb mennyiség a skandináv országokba és az Amerikai Egyesült Államokba is eljutott. A piaci viszonyok javulásával bizonyos mértékű modernizáció is megindult, habár továbbra is sok kézi munkacrőt alkalmaztak a művelésben. Nem sikerült csökkenteni a termőterületek nagyságát, a direkttermők kivonását a termesztésből. 1938-ban 3 évre ismét megtiltottak mindenfajta telepítést, a szőlőbirtokosokat pedig kötelezték a hiányzó hegyközségek megalakítására.

A válsághelyzet ellenére pozitív folyamatok is kibontakoztak, amelyek leginkább a csemegeszőlők térhódításában öltöttek testet. A gyümölcsként értékesített termés a borral ellentétben igen nyereségesnek számított, területi arányuk az 1930-as évek végére elérte a 8%-ot.

**Különleges és MATHIÁSZ-féle
gyökerez és sima őszi szedésű**

SZŐLŐVESSZŐK és

SZŐLŐOJTVÁNYOK

fajtákban legelősebben az

AGRÁRIA

SZŐLŐTELEPÍTŐ R. T.-nál

Budapest. VI., Király-utca 26.

Kérjen Árajánlatot!

Telefon: 14-0 44.

*Hirdetés S. Biró Géza szakkönyvéből
(Mód László gyűjteményéből)*

Exportra viszonylag kis mennyiség jutott, a belföldi piacon azonban az étkezési szőlőt jó pénzért lehetett értékesíteni. Ebben a vonatkozásban nem szabad elfeledkeznünk a hazai szőlőnemesítők tevékenységéről, ami számos kitűnő, széles körben elterjedt fajtát (pl: *csabagyöngye, szőlőskertek királynője* stb.) eredményezett.⁶

A Szegedi Napló az 1936-os bőséges termésről és a fellépő tárolási problémákról október 15-ei számában tudósított: *„Óriási a hordóhiány és már 6 fillért is adnának literenkint a kölcsönhordóért, csak lenne. Ennek a soha nem tapasztalt hordóhiánynak azután az az egyik következménye, hogy a mustárak katasztrófálisan zuhantak. A szerdai napon 0.6 fillér volt a must ára cukorfokonként, ami azt jelenti, hogy például egy 20 fokos mustért (ez már jó minőség) mindössze 12 fillért kap a termelő. Természetesen ilyen árak mellett a bortermelők alig találják meg a számításait, mégis kénytelenek potom pénzért elvesztegetni szőlőjüket, mert nincs edényük, amibe elszűrhetnék.”*⁷ A Borászati Lapok hasábjain 1943-ban a „MASZOBSZ” rendszert taglaló írás az 1930-as évek jellemzése kapcsán azt tartotta fontosnak kiemelni, hogy 1937-ben az előző évi bő termést követően ismét kedvező kilátások mutatkoztak, emiatt óriási borkészletek felhalmozódásától lehetett tartani: *„... nyilvánvalóvá vált az, hogy Magyarországon az árlenyomás és áresésnek egyik legfőbb okozója az, hogy a gazdáknak megközelítőleg sincs elég pincéjük ahhoz, hogy a normális termésüket is be tudják pincézni, még kevésbé azonban egy termési évben és főleg akkor, ha előző évről is nagyobb készleteket fog szüretkor áthozni. Így már szüretkor feltétlenül egy nagyobb mennyiségű must kerül a piacra, ha van vevő, ha nincsen.”*⁸ Tulajdonképpen ez a krízishelyzet sarkallta arra a kormányzatot, hogy borközraktárak létesítésével próbálja meg orvosolni a problémákat, enyhíteni a borkereskedelmet sújtó válságot.

⁶ Lásd részletesen: Égető Melinda 2003. 84-87.

⁷ Szegedi Napló, 1936. október 15. 5.

⁸ Borászati Lapok, 1943. szeptember 18. 1.

Csongrád szőlő- és borgazdálkodása az 1920-as évek végén és az 1930-as évek első felében

Csongrádon a szőlő- és bortermetelést a vizsgált időszakban is alapvetően meghatározta a termőterületek szétaprózottsága, ami azt jelentette, hogy a birtokosok döntő többsége kisméretű parcellákon gazdálkodott. A kétszintes művelésben a tőkék között gyümölcsfák helyezkedtek el, amelyek a szőlő mellett fontos bevételi forrást jelentettek.⁹ 1936-ban a város határában mintegy 3173 kat. hold szőlőterületet tartottak nyilván, a bortermetés pedig elérte a 37 444 hektolitert.¹⁰

Az ágazat számára kedvezőtlen és mostoha állapotokról a helyi sajtó is rendszeresen beszámolt, amelyik kiemelte azt, hogy a szőlőbirtokosok helyzetét a kubikmunka megszűnése tovább rontotta, mivel elestek a korábbi, biztosnak tűnő bevételi forrástól. A Csongrádi Újság 1929-ben a következőképpen jellemezte a szőlő- és bortermetés viszonyait: *„Trianon óta inség és nyomorúság a szőlősgazdák helyzete. A gyümölcs jórésze ott rothad a fák alatt. A bornak nevetséges ára van. A védelmi szerek, munkabér és adóteher elviselhetetlen. A szőlő ma nem jövedelmező gazdaság, de fényűzési teher. A nem régen is jómódú szőlősgazdák napról-napra szegényednek, nem polgárosodnak, de proletarizálódnak s emelik a munkanélküliek számát. A szőlők fenntartása vagy elpusztulásától Csongrádon is közel 2000 család jó vagy rossz sorsa függ. Csongrád vezető köreire sem lehet közömbös: fennmaradnak-e vagy elpusztulnak a szőlők s vele együtt a szőlősgazdák.”*¹¹

⁹ A téma kutatásával kapcsolatban lásd még: Sebestyén István 1982. 249–293.; Surányi Dezső 2000. 31–58.; Erdélyi Péter 2003. 37–52.; Szűcs Judit 2008. 81–92., Mód László 2011. 49–152.; 2012. 247–256.

¹⁰ Tiszavidék, 1936. november 18. 3.

¹¹ Csongrádi Újság, 1929. szeptember 5. 3.

BORÁSZATI ZSEBNAPTÁR

1931

Fennáll **57** év óta!

Legjobb vetőmagvak
legmegbízhatóbb beszerzési forrása

MAUTHNER ÖDÖN

magtermelő és magkereskedelmi r.-t.

BUDAPEST, VII., Rottenbiller-utca 33.

IV., Kossuth Lajos-u. 4.

a Ferencrendiek templomával szemben.

*Borászati Zsebnaptár 1931-ből
(Mód László gyűjteményéből)*

Ebben az időszakban a szőlészet-borászat fejlesztésében, az értékesítési viszonyok javításában óriási szerepet vállalt a Csongrádi Szőlősgazdák Egyesülete¹², amely meglehetősen sokoldalú tevékenységet próbált kifejteni. 1927-ben a szüret időpontjának kijelölése érdekében tett lépéseket, amivel a leszedett termésből készített bor minőségén kívánt javítani. Hiába próbálta szabályozni a polgármesteri hivatal a szüretelés gyakorlatát, a szőlősgazdák már szeptember elején nekiláttak a munkának. Az egyesület bizottságot alakított, amely megfelelő, a minőségi bor készítésének szempontjait figyelembevevő időpont megállapítására

¹² Az egyesület 1921. február 2-án alakult meg, hivatalos működését azonban csak 1924. március 30. után kezdhette meg. Alapszabályukat a belügyminisztérium először nem fogadta el, hanem utasította az egyesületet arra, hogy az 1922/7700. számú rendelet nyomán készítsen újat. A Magyar Király Szálló nagytermében tartott újjáalakuló közgyűlésen megválasztották a tiztagú tisztikart, a huszonnégy főből álló választmányt, a számvizsgáló bizottságot illetve a póttagokat. Elkészítették az új alapszabályokat, amelyeket a belügyminiszter 1925. december 25-ei dátummal hagyott jóvá. A megfogalmazott célkitűzések között a homoki szőlőművelés, a gyümölcstermesztés illetve a borkészítés fejlesztése szerepelt, aminek érdekében a tagok számára az egyesület szakmai előadásokat, gyakorlati bemutatókat kívánt szervezni. Az értékesítés elősegítése mellett próbálta megszervezni a különböző növényvédelmi szerek, szőlőkarók, szőlővesszők illetve egyéb kellékek beszerzését. Az alapszabályzat kimondta azt, hogy az egyesület próbál egy helyiséget fenntartani, újságokra, szaklapokra előfizetni. A társulatnak háromféle tagja lehetett, amelyek közül az alapító jelzővel illetett az egyesület számára 25 liter bornak megfelelő pénzüsszeget adományozott. A tiszteletbeli tagot a közgyűlés választotta meg, aki a tagdíj fizetése alól teljes mértékben mentesült. A rendes tagok három esztendőn keresztül tagsági díj címén évente 5 liter bor árának megfelelő összeget fizettek be a pénztárba. A belépés minden nagykorú, önrendelkezési joggal bíró magyar állampolgár illetve a szőlőművelés iránt érdeklődést tanúsító gazdatársulás, szövetkezet és részvénytársaság számára nyitott volt. Az egyesület rendszeresen szervezett előadásokat, bálakat, 1926-ban pedig az első világháború idején, a szőlők között álló Szent Orbán szobor mellől elvitt harang helyét újat szerzett be. 1934 januárjában az egyesület székházat vásárolt magának, amihez a magyar állam 3000 pengő támogatással járult hozzá. 1936 augusztusában az épület udvarán aszalót építettek, amelynek a teljesítménye húsz óránként hét mázsa gyümölcs volt. Dudás Lajos: Szőlősgazdák Egyesülete. Csongrád, 1991. márc. 1.

vállalkozott.¹³ Az 1930-as évek elején a szőlősgazdák társulata megpróbálta a csemegefajták népszerűsítését felkarolni, amihez a földművelésügyi minisztérium támogatását igyekezett megszerezni. Az elképzelés az volt, hogy az illetékes hatóságok a helyi viszonyoknak leginkább megfelelő fajták (pl.: *szőlőskertek királynéja*, *Mathiász Jánosné*, *muskát* stb.) szaporításra alkalmas vesszőit bocsátják rendelkezésre, amelyekkel az ültetvények egy részének az átoltása megvalósítható.¹⁴ 1934-ben Csongrádról több vagon étkezési szőlő jutott el Németországba, ahova *sárfehér*, *ezerjó*, *mézesfehér*, *tökszőlő*, *lugasszőlő*, *olasz nagy szemű* és *szerémi zöld* fajtákat szállítottak.¹⁵ Az egyesület országos viszonylatban is igyekezett hallatni a hangját, mivel 1931-ben javaslatokat fogalmazott meg a borértékesítési viszonyok javítása érdekében. A szőlőbirtokosok nagygyűlést tartottak, amelyen dr. Krüger Aladár országgyűlési képviselő is részt vett, akit tájékoztattak törekvéseikről és elképzeléseikről. Remélték, hogy a politikus érdekeit országos szinten is képviselni fogja.¹⁶ 1933-ban Krüger Aladár vezetésével küldöttséget is menesztettek a földművelésügyi minisztérium szőlészeti szakosztályához azzal a kéréssel, hogy bocsássonak a csongrádi szőlőbirtokosok rendelkezésére 16 000 darab vesszőt Mathiász János fajtái közül.¹⁷ 1934. január végén az egyesület szervezésében Csongrád biztosított helyszínt az országos szőlősgazda-kongresszusnak, amelyen az ágazatot kedvezőtlenül érintő problémák kerültek napirendre. Az összejëövetelen határozati javaslatot is megfogalmaztak, amely több pontban tartalmazta a követeléseket.¹⁸ Az egyesület az 1920-as évek végén már felismerte a borközraktárak jelentőségét, ami az alföldi szőlő- és bortermelés helyzetét kedvező irányba mozdította volna.

¹³ Csongrádi Újság, 1927. augusztus 7. 1.

¹⁴ Csongrádi Újság, 1932. január 14. 2.

¹⁵ Csongrádi Újság, 1934. szeptember 13. 2.

¹⁶ Csongrádi Újság, 1931. augusztus 20. 3.

¹⁷ Csongrádi Újság, 1933. április 20. 3.

¹⁸ Csongrádi Újság, 1934. február 1. 2.

A létesítmények azontúl, hogy típusborok előállítására szolgáltak, a borkereskedelem szabályozásában is szerepet vállaltak. Éppen ezért fogadták lelkesedéssel a kecskeméti borközraktár létrehozásának a tervét, ami az egyesület vezetői szerint a csongrádi viszonyokra is kedvező hatást gyakorolhat.¹⁹ Minden bizonnyal a korszerű szakismeretek átadásában, elsajátításában játszhatott fontos szerepet a Téli Gazdasági Iskola két hetes gyümölcs-kertészeti és szőlészeti tanfolyama, amelyen a résztvevők száma megközelítette a 200 főt.²⁰

A csongrádi állami közpince létrehozásának körülményei

A Tiszavidék 1937. április 2-ai száma a címlapon számolt be arról, hogy a polgármesteri hivatal a Csongrádon létesítendő borközraktár felépítése ügyében fontos megbeszélésnek biztosított helyszínt, amelyen a földművelésügyi minisztériumot Szepessy József szőlészeti-borászati felügyelő képviselte, de jelen voltak a Csongrádi Szőlősgazdák Egyesületének a vezetői is.²¹ A híradás fontosnak tartotta kiemelni azt is, hogy Piroska János évek óta szorgalmazta a közpince létrehozását, amit a helyi szőlőbirtokosok is próbáltak felkarolni.²² A város polgármestere az összejëövetelen ingyen telket illetve 10 000 pengőt ajánlott fel támogatás gyanánt, és kihangsúlyozta azt, hogy Csongrád azért hajlandó erre a nagymértékű anyagi áldozatra, mivel a szőlősgazdáknak elemi

¹⁹ Csongrádi Újság, 1929. július 7. 1.

²⁰ Csongrádi Újság, 1934. február 4. 3.

²¹ Szepessy József hivatalos látogatásáról 1937. március 30-án keltezett levelében tájékoztatta Csongrád polgármesterét, akit arra kért, hogy vonja be a tárgyalásokba a helyi szőlészeti egyesület képviselőit is.

²² Az előzmények között érdemes megemlíteni azt is, hogy újabb borközraktárak építésének a gondolata az 1920-as évek végén merült fel ismét. Az egykorú szegedi sajtóbeszámolók szerint a létesítmények jelentős szerepet játszhatnak egységes típusborok elkészítésében és forgalmazásában, amilyen a „szegedi rizling” vagy éppen a „szegedi kadarka” lehetne. Délmagyarország 1929. április 17. 1.

érdeke a terv megvalósítása. A 10 000 hektoliter befogadóképességű²³ pince elsősorban a kistermelők számára biztosíthat raktározási lehetőséget a megtermelt borok értékesítéséig. A helyszín kiválasztásával kapcsolatban a következő érveket sorakoztatta fel a napilap beszámolója: „Csongrád az alföldi bortermelésnek egyik legfontosabb központja, ahová nemcsak az 5000 holdas határbeli szőlőterület, hanem az egész Közép-Tiszavidék gravitál. Ilyen körülmények között minden szempontból indokolt, hogy végre állami borközraktárt kapjon, amelyet alkalmasabb helyen különben sem tud felállítani ezen a vidéken a kormány, miután Csongrád adottságaival egyetlen környező város sem veheti fel a versenyt.”²⁴

A Tiszavidék június 3-án megjelent számában²⁵ már arról tudósított, hogy a borközraktár ügye döntő stádiumba jutott, a földművelésügyi minisztérium kiküldöttje pedig még egy alkalommal felkeresi Csongrádot, ahol megtekinti a város által felajánlott telket, ugyanakkor megállapodik a polgármesterrel a hozzájárulás mértékéről. Június 4-ei keltezéssel érkezett meg Csongrádra, Piroska Jánoshoz Marschall Ferenc államtitkár levele, amelyben a miniszter szándékáról hivatalosan is tájékoztatta az illetékeseket. A levél tulajdonképpen a borközraktárak létesítésének tervezetét tartalmazta, amelynek teljes szövege megtalálható a mellékletben. A jogi, a gazdasági és a pénzügyi bizottságok képviselői örömmel fogadták az elképzelést, és három lehetséges helyszínt (a Viktória

²³ Befogadóképességük sok esetben vita tárgyát képezte, mivel az adott településen előállított bormennyiség jelentős mértékben meghaladta kapacitásukat. Éppen ezért Szeged város elöljárói azt próbálták kiharcolni, hogy az illetékesek növeljék a létesítmény tárolókapacitását. A tárgyalások eredményre vezettek, hiszen Marschall Ferenc államtitkár július 8-án levélben arról tájékoztatta a város vezetőit, hogy a borközraktár méretét 10 000 hektoliteresre növelték. A Szegedi Napló 1937. július 20-án arról tudósított, hogy két építési vállalkozó közül Müller Antal 110 000 pengős árajánlatát fogadták el, a munka pedig kezdetét vette. Szegedi Napló, 1937. július 8. 3.; Szegedi Napló, 1937. július 20. 3.

²⁴ Tiszavidék, 1937. április 2. 1.

²⁵ Tiszavidék, 1937. június 3. 3.

malom mögötti gödör, a városi csemetekert egy része illetve a vásártér járványkórház felőli része) jelöltek ki a létesítmény számára. Június 19-én kelt levelében dr. Zombory Bertalan miniszteri osztálytanácsos arról tájékoztatta Piroska Jánost, hogy a szakelőadó megérkezéséig jelölje ki pontosan a térségeket, amelyeken ásasson három méter mély gödröket a talajvíz szintjének a megállapításához. Június 22-én sor került a helyszíni szemlére, amelyen a minisztérium képviselője, Zombory Bertalan a facsemetekert melletti térséget ítélte a legalkalmasabbnak a borközraktár felépítésére, ahol elegendő hely áll rendelkezésre illetve a szállítási feltételek is ideálisnak tekinthetők.²⁶

A város tehát telket biztosított a létesítmény számára, amit 2000 pengő értékű munkabérrel, homokkal egészített ki. Ezen felül ígéretet tettek az illetékesek arra is, hogy a borközraktárat bekapcsolják a villany- és a vízhálózatba, a pincemester részére pedig egy két szoba-konyha-kamra beosztású szolgálati lakást biztosítanak. Ennek fejében a magyar állam egy 10 000 hektoliteres borpincét létesít, amelyben fahordókban illetve nagyobb részben cementtartályokban helyezik el a termést. A Tiszavidék június 24-én arról tudósított, hogy a város kövesút létesítését is felvállalta, amivel a szállítási viszonyokat próbálta kedvezőbbé tenni.²⁷ Június 26-án a polgármesteri hivatalban a jogi, a pénzügyi és a gazdasági bizottság tartott ismét közös ülést, amelyen egyhangúlag elfogadták és támogatták a felajánlott hozzájárulást a borközraktár létrehozásához.²⁸ 1937. június 28-án rendkívüli közgyűlésen a képviselők egyhangúlag elfogadták a polgármester előterjesztését, ami azért volt lényeges, mivel a minisztérium csak megfelelő mértékű anyagi hozzájárulás fejében mutatott hajlandóságot a létesítmény Csongrádon történő felépítésére, ahogyan azt a leirat is kihangsúlyozta: „*A felállítani tervezett közpincék megépítésének előfeltétele azonban az, hogy az érdekelt községek erre a célra mintegy 2 kat. holdnyi*

²⁶ Tiszavidék, 1937. június 23. 1.

²⁷ Tiszavidék, 1937. június 24. 2.

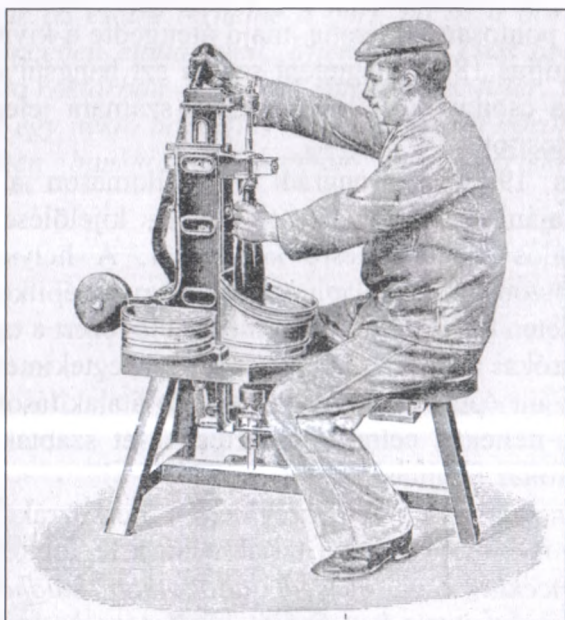
²⁸ Tiszavidék, 1937. június 27. 1.

*kiterjedésű és lehetőleg a helybeli MÁV. vasutállomás közelében fekvő megfelelő és alkalmas területet idejében díjtalanul bocsás-
sanak a fenti célra rendelkezésre. Kíváncsnak tartanám ezen felül
azt is, hogy az érdekelt községek a pincék építéséhez és annak
üzemben tartásához pénzbeli és egyéb természetbeli szolgáltatá-
sokkal /fuvar, víz, villany stb./ is hozzájárulnak.”* A közgyűlésen
felszólalt ifj. Oláh Imre, aki kihangsúlyozta azt, hogy az építmény
minden bizonnyal hozzájárul a csongrádi borok régi hírnevének a
visszaállításához. Arra is felhívta a figyelmet, hogy a város
eredetileg nem szerepelt a helyszínek között, csak és kizárólag a
pártfogóknak köszönhető a megvalósulása. Heringer Mihály a telek
kiválasztása ügyében fejezte ki aggodalmát, amit azonban a
polgármester eloszlatozott. Vincze János másik helyszínt javasolt, ami
azonban a pince megépítésére a magas talajvíz miatt nem volt
alkalmas. Szlapák Pál a csongrádi szőlőbirtokosok nevében mondott
köszönetet és fejezte ki háláját azoknak, akik a törekvést
támogatásban részesítették. A város részéről tehát 2600
négyyszögöles telek, 2000 pengőnyi fuvarbér, 6000 pengő értékű
pincemesteri lakás, víz- és villanyvilágítás valamint átvezető út
kikövezése szerepelt a vállalkozások között.²⁹

Július elején úgy tűnt, hogy a borközpont megvalósulását a
földművelésügyi minisztériumban leleplezett sikkasztási botrányok
hátráltatják, a gyanú azonban alaptalannak bizonyult, a Magyar
Távirati Iroda hivatalosan is cáfolta azt, hogy a vizsgálatoknak
bármiféle köze lett volna az állami közpincék építéséhez.³⁰ A
Tiszavidék július 7-ei száma arról tájékoztatta az olvasókat, hogy az
iparügyi minisztérium az építkezések előkészítéséhez, elkezdéséhez
megtette a szükséges lépéseket, a versenytárgyalások megtörténtek,
a beérkezett ajánlatokat is elbírálták.

²⁹ Tiszavidék, 1937. június 29. I.

³⁰ Tiszavidék, 1937. július 4. I.

*Palackozógép
(Cifka József katalógusából)*

Befejezett ténynek tekinthető tehát az, hogy azokban a városokban, amelyek először teremtették meg az előfeltételeket, a borközraktárak bizonyosan felépülnek.³¹

A pince elkészítésére az illetékes hatóságok a csongrádi illetőségű Hatvani János 209 000 pengős árajánlatát fogadták el, amivel elhárult mindenféle akadály az építkezés megkezdése előtt.³² Július 11-én a Tiszavidék arról tudósított, hogy az építési vállalkozó 500 000 darab téglát kötött le, a 7000 hektoliter bor befogadására alkalmas cementtartályok készítése is megindult.³³ A város a telket

³¹ Tiszavidék, 1937. július 7. 1.

³² A borközraktárak között az építési költségek vonatkozásában jelentős különbségek mutatkozhattak, amelyek szoros összefüggést mutattak az építmények méretével. A szabadszállási pince árajánlata 123 092, a keceli pedig 201 443 pengőt tartalmazott. Délmagyarország, 1937. július 20. 3.

³³ Tiszavidék, 1937. július 11. 2.

július 16-án pontosan kimérette, majd átengedte a kivitelezőnek. A Tiszavidék július 18-án megjelent száma azt hangsúlyozta, hogy a vállalkozás a csongrádi építőmunkásság számára jelentős munkaalkalmat biztosított.³⁴

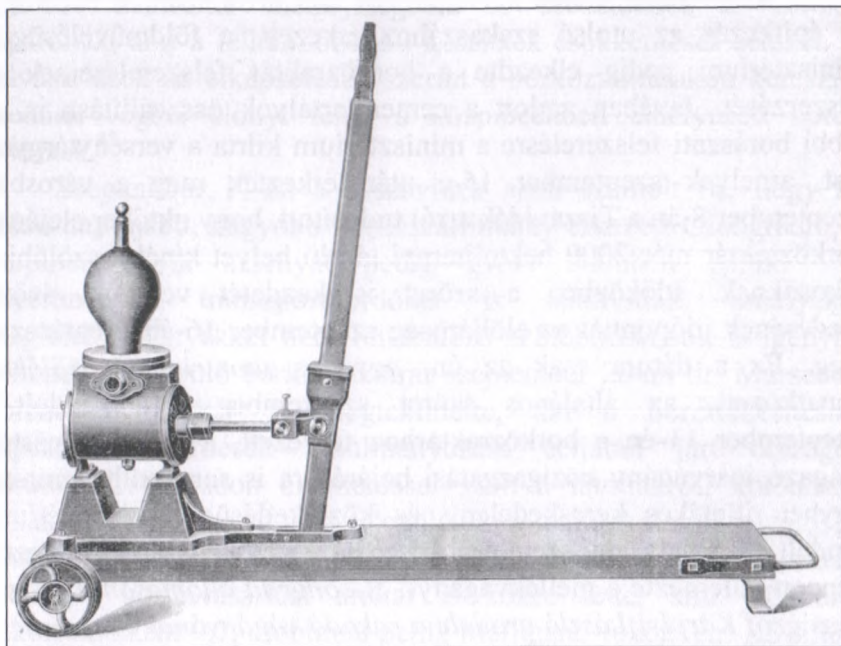
Július 19-én a csongrádi vasútállomáson a létesítmény számára felajánlott és kiválasztott térség kijelölése alkalmából újabb hivatalos megbeszélésre került sor. A helyszíni szemlét követően a bizottság megállapította azt, hogy az építkezés elkezdéséhez a területen található kút nem megfelelő, ezért a tagok kérték a városi előjárókat annak rendbehozatalára. Megtekintették a pince-mesternek szánt épületet,³⁵ amelyet kisebb átalakításokat követően alkalmasnak ítélték a célra. Augusztus 15-ét szabták meg határidőként a lakóház felújítására.

Augusztus 24-én a Tiszavidék a borközraktár működési szabályzatát is közzétette, ami tartalmazta a legfontosabb elveket: „...a közpincékbe csak kierjedt állapotban küldhető be akár seprősen, akár lefejtve a bor. Szőlőt és mustot tehát nem vesznek át az állami közpincék. (...) A beraktározott borok után hektóliterenként és havonta 20 fillér fizetendő. Tűz- és betörés elleni biztosítási díj körülbelül 1 ezer pengőnként 1 P. Apadásra számítanak 3 havonként 1 százalékos. A becsérték negyed százaléka leadandó a közpince tartalékalapja javára. Ez minden 100 P becsérték után 25 fillér. Összegezve a kiadásokat és tízpengős borárat véve alapul, terhelné a bornak hektóját még hektóliterenként 5 P borkölcsön negyedévi kamatját is felszámítva – 3 P. De

³⁴ Tiszavidék, 1937. július 18. 1.

³⁵ Lajos Antal és felesége Temesvári utca 1 szám alatti, a borpince szomszédságában elhelyezkedő ingatlanukat ajánlották megvételre 4100 pengő fejében. Az épület egy 25 négyzetméteres és egy 21,36 négyzetméteres szobából, egy 15, 45 négyzetméter alapterületű konyhából, egy 7,20 illetve 6 négyzet-méteres kamrából valamint két folyosóból állt. Az ingatlant a város építési bizottsága is tüzetesen megvizsgálta, amelyet megfelelő állapotúnak ítélt. Azt javasolta a döntéshozóknak, hogy 4300 pengőért vásárolják meg, mert egy hasonló lakóházat a korabeli viszonyok között 6000 pengőből sem lehetett volna felépíteni. Nagy előnyt jelentett az, hogy a lakóépület a borpincével határos telken helyezkedett el.

ez a 3 P csak az esetre terhelné a bort, ha az a bor 12 hónapig heverne a pincében eladatlanul. Ellenben ha csak 6, vagy három hónapig volna raktárban, már csak mintegy 150 fillér, vagy ennek a fele terhelne egy hektó bort. (...) A beraktározott borokra a raktári jegy ellenében bankkölcsön kapható, a becsértéknek cca 50 százalékaig.”³⁶

Borszivattyú
(Cifka József katalógusából)

Augusztus 27-én a polgármesteri hivatalban újabb megbeszélés zajlott, amelyen a földművelésügyi minisztérium képviselőjében Kovács Miklós szőlészeti-borászati felügyelő, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete részéről Rónay Ernő és Kellauer Pál valamint Piroska János és Csókási Ferenc városi főmérnök vett

³⁶ Tiszavidék, 1937. augusztus 24. 1–2.

részt. A találkozóról készített hivatalos jegyzőkönyv négy pontban összegezve rögzítette azokat a teendőket, amelyeket a városnak sürgősen el kellett végeznie. A feladatok között szerepelt a bevezető és a bekötő utak elkészítése, az iparvágány földmunkáinak az elvégzése, a telek bekerítése, tehermentesítése, a hiteles telekkönyvi másolat felterjesztése valamint a villanyáram bevezetése.

Szeptember elején a Tiszavidék már arról számolt be, hogy az építkezés az utolsó szakaszához érkezett, a földművelésügyi minisztérium pedig elkezdte a borközraktár felszereléseinek a beszerzését. Javában zajlott a cementtartályok összeállítása is, a többi borászati felszerelésre a minisztérium kiírta a versenytárgyalást, amelyek szeptember 15-e után érkeztek meg a városba. Szeptember 8-án a Tiszavidék arról tudósított, hogy október elején a borközraktár már 2000 hektoliternyi tároló helyet kínál a szőlőbirtokosoknak. Időközben a szüret is kezdetét vette, a szőlő szedésének időpontját az előljáróság szeptember 16-ában határozta meg. Ez a dátum csak az ún. *agyagos úton inneni szőlőkre* vonatkozott, az általános szüret szeptember 20-án indult.³⁷ Szeptember 11-én a borközraktárhoz tervezett, a vasútállomástól kiágazó iparvágány közigazgatási bejárására is sor került, amit az ügyben illetékes kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium rendelt el. A helyszíni szemléről készített jegyzőkönyv a következőképpen jellemezte a mellékvágányt: *„Csongrád állomáson a IV. sz. azaz gróf Károlyi László uradalma rakodó vágányának Szentes felé mintegy 190 m-el való meghosszabbítása terveztetik. A meghosszabbított vágányból ágazik ki a tervezett iparvágány, amely gróf Károlyi László uradalmának keskenyvágányu vasutjának és a Szentes felé vezető községi utak metszése után a borközraktár területén ér véget. Az iparvágány hossza mintegy 250 m.”*

Időközben a pincemesteri lakóház adásvételi szerződésének a megkötése is megtörtént, ami 4300 pengő vételárat tartalmazott. A pénzüsszeget Csongrád város fizette ki a tulajdonosoknak, akiknek az épületet szeptember 15-éig kellett átengedniük. Az ingatlan meg-

³⁷ Tiszavidék, 1937. szeptember 8. 1.

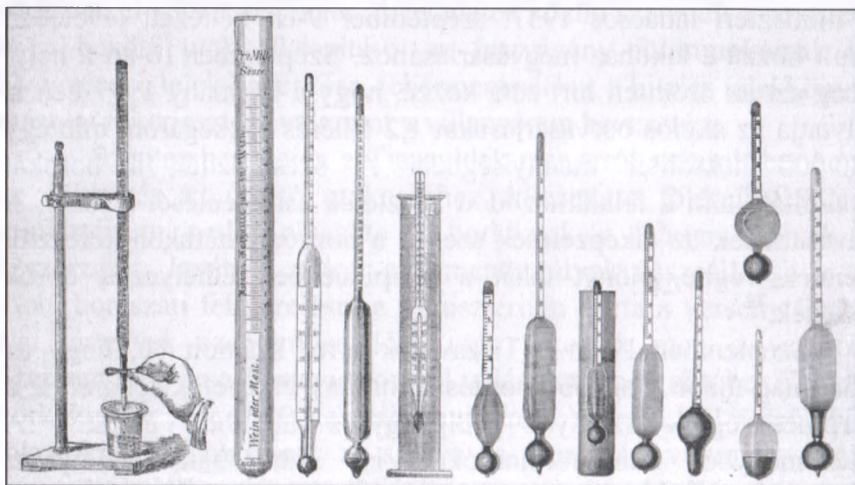
vásárlását megelőzően Piroska János tájékoztatta az illetékeseket az elképzelésről, ami a telek és a lakóépület megvételére vonatkozott. A miniszteri tanácsos 1937. szeptember 9-én keltezett levelében járult hozzá a lakóház megvásárlásához. Szeptember 16-án a helyi újság azt az örömteli hírt adta közzé, hogy a kormány 1937-ben is folytatja az akciós borvásárlásokat 1,2 filléres egységen, mintegy 280 000 hektoliter mennyiségben. A szeszfőzdék a borokat lepárolták, ami a felhalmozódott készletek csökkentését célozta. A felvásárlások az elképzelések szerint a borközraktárakon keresztül mennek végbe, előnyt tehát a közpincékben elhelyezett borok élveztek.³⁸

Szeptember 17-én a Tiszavidék arról számolt be, hogy az előző nap újabb, nagyobb hordószállítmány érkezett Csongrádra, a borpince egyik szárnyát pedig gyors ütemben építik.³⁹ A létesítménybe transzporthordókat is szállítottak, amelyeket megfelelő edényekkel nem rendelkező szőlőbirtokosok is igénybe vehettek. Az épülő borközraktárat szeptember 20-án dr. Marschall Ferenc államtitkár is megtekintette, aki a borértékesítéssel kapcsolatos kérdések tanulmányozása céljából járt országos körúton. Csongrádon elismeréssel szólt a látottakról, különösen annak tükrében, hogy más településeken a munkálatok jelentősen késnek vagy el sem kezdődtek. Hivatalos nyilatkozatában a must-illetve a borfelvásárlási árakat is közzé tette, ami előbbinél cukorfokonként 0,7, utóbbinál pedig Malligand-fokonként 1,3 fillért jelentett. A viszonylag korai szüreti időpont miatt az építkezés újabb lendületet vett, hiszen a több mint 60 méter hosszú épület tetőszerkezete elkészült, az egyik szárnyban az új hordókat már el lehetett helyezni.⁴⁰

³⁸ Tiszavidék, 1937. szeptember 16. l.

³⁹ Tiszavidék, 1937. szeptember 17. l.

⁴⁰ Tiszavidék, 1937. szeptember 21. l.

Must- és borvizsgáló készülékek
(Cifka József katalógusából)

<p>1. sz. Borveder vörösréz szájjal és fedővel, drbja . . . K 20. —</p> <p>1/a. Borveder . . . 8. —</p> <p>2. » Rajnai negyedes dézsa, drbja . . . K 9.50</p> <p>3. » Negyed-dézsza, drbja . . . K 5. —</p> <p>4. » Tölcsérkanna, kicsi, drbja . . . K 8.50</p> <p>4. » Tölcsérkanna, nagy, drbja . . . K 11. —</p> <p>5. » Poháredény hossza 24 26 28 hüv. drbkint 7. — 8. — 10. — K</p> <p>6. sz. Merítő, drbja K 2.50, 3. —</p> <p>7. » Kármentő (alátét dézsa) drbja . . . K 3. —</p> <p>Kiürítő edény hossza 26 28 30 hüv. drbkint 8. — 10. — 12. — K</p>	
--	--

Edények a borok kezeléséhez
(Cifka József katalógusából)

Október 16-án a városban miniszterközi bizottság is megfordult, amely az új létesítménnyel kapcsolatos kérdéseket a helyszínen tanulmányozta. Piroska Jánossal is tárgyaltak, aki kihangsúlyozta azt, hogy a borközraktárat minél előbb célszerű lenni üzembe helyezni.⁴¹

A borközraktárak működése számára a hatóságok egységes szabályzatot alkottak, a létesítményeket pedig a tárolóedényeken kívül különböző eszközökkel szerelték fel, amelyek nélkülözhetetlenek voltak a borok kezeléséhez. (pl.: 2–3 lóerős szivattyúmotorok, borszűrő gépek, fejtőcsapok ászok- illetve transzporthordókhoz, rajnai borkupák, *tőtikék*,⁴² fejtőkádák, *kármentők*, töltögető kannák, bormérő sajtárok, mustmérők, kóstoló poharak, üveglopók stb.)

Az új létesítmény működési engedélye október 23-án érkezett meg Csongrádra, aminek köszönhetően a borközraktár hivatalosan is fogadhatta tárolás céljából a termelők borait. Eleinte csak nagyobb, 40 hektoliter feletti tételek beraktározására nyílt lehetőség, ám a termelők társulását nem tiltotta semmilyen rendelkezés. A tárolási díjat hektoliterenként havi 16 fillérben állapították meg, ami magában foglalta a kezelési, szűrési és derítési munkálatok elvégzését is. Először a *kadarka* borok vásárlására kerülhetett sor, amelyekből a termelőknek fél liternyi mennyiséget kellett bevenniük vizsgálat céljából.⁴³

1937. november 12-én, pénteken a Tiszavidék már arról az örömteli hírről tájékoztatta olvasóit, hogy a csongrádi borközraktár hamarosan megkezdí a felvásárlásokat, amelyek egyelőre csak és kizárólag a *kadarkából* szűrt borokra vonatkoztak, mivel fehérek vételére nem kapott a létesítmény engedélyt a csekély külföldi kereslet miatt. A szőlőbirtokosoknak másnap délig kellett egy-egy fél literes üvegben mintát vinni, amelyeket november 14-én

⁴¹ Tiszavidék, 1937. október 17. 1.

⁴² A must vagy a bor hordóba történő betöltéséhez használatos dongás, abroncsos faedény, amelynek több formai változata alakult ki.

⁴³ Tiszavidék, 1937. október 24. 3.

vizsgáltak meg. A megfelelő minőséggel rendelkező borokat Malligand fokként 1,3 filléres áron bármilyen mennyiségben megvásárolták.⁴⁴ Az első tételek november 16-án érkeztek meg az új borközraktárba, amelyeknek a szállításához kölcsönhordók álltak rendelkezésre.

1937. november 23-án a városházán újabb rendkívüli közgyűlést tartottak, amelyen az illetékesek a villanyhálózat, a bevezető út illetve a telek bekerítésének kérdésével foglalkoztak. Döntés született egy 200 méter hosszú, három méter szélességű, köburkolattal ellátott út építéséről, ami 2300 pengő kiadással járt együtt. A képviselőtestület egyúttal határozatot hozott a 2600 négyszögöl kiterjedésű telek 417 méter hosszúságban történő bekerítéséről, aminek a költségeit az „út, járda és városrendezési” alapból fedezték. A város ezen kívül kötelezettséget vállalt a telek tehermentesítésére is.

1937 decemberében a Csongrádi Szőlősgazdák Egyesülete választmányi ülésen foglalkozott az újonnan létesített borközraktár helyzetével, a szőlőbirtokosok által megfogalmazott panaszokkal. A gazdák úgy gondolták, hogy a nagy költségeken felépített borpince nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mivel a borvásárlások késve indultak meg, a létesítmény pedig az ígéretések ellenére csak csekély mennyiséget fogadott be. Az átvett 5-600 hektoliter a csongrádi bortermésnek csupán egy százalékát jelentette, ami az árak alakulására semmilyen hatást nem gyakorolt. További problémát okozott az is, hogy a borokat 3-4 heti késéssel fizették ki, ami nehéz helyzetbe hozta a szőlőbirtokosokat.⁴⁵ A panaszok hamar meghallgatásra találtak, mivel a Magyar Mezőgazdák Szövetsége levélben tett ígéretet Piroska Jánosnak arra vonatkozóan, hogy az értékesítés és a raktározás céljából átvett borokat hamarosan kifizetik.⁴⁶

A borközraktár hivatalos műszaki átvétele 1938 februárjában megtörtént az illetékes minisztérium szakembereinek a jelenlétében,

⁴⁴ Tiszavidék, 1937. november 12. 1.

⁴⁵ Tiszavidék, 1937. december 19. 1.

⁴⁶ Tiszavidék, 1937. december 28. 2.

akik elismerésüket fejezték ki mind a tervezőnek, mind pedig a kivitelezőnek. Külön kihangsúlyozták azt, hogy az 1937-ben épült 12 pince közül a csongrádi sikerült a legtökéletesebben.⁴⁷ A borok nagyobb tételben történő átvétele sem késlekedett sokáig, hiszen a Tiszavidék 1938. március közepén már arról tájékoztatta az olvasóit, hogy *kadarkát* minden mennyiségben hajlandó vásárolni, amelynek az árát nyolc napon belül kifizették a termelőknek.⁴⁸

*Az állami közpince épülete
(Készítette: Mód László, 2013)*

A Csongrádi Levéltár által őrzött tervrajzok betekintést engednek az épület belső elrendezésébe, a helyiségek eloszlásába, szerepkörébe. A Tömbölyi Dénes által készített terv az emeleti szinten két oldalt padlásteret jelez, a középső részen a „mustsajtoló” vagy prэшház illetve a szőlő- és cefreátvevő, a pincegádor légtere valamint egy kamra kapott helyet. A homlokzatra a három ajtó és a három ablak felett a „M. KIR. ÁLLAMI BORKÖZRAKTÁR 1937” felirat került a magyar címerrel együtt. Az épület alsó szintjét a szőlő- és cefre átvevő, lépcső, kamra, kezelőtér, a fahordókat

⁴⁷ Tiszavidék, 1938. február 24. 1.

⁴⁸ Tiszavidék, 1938. március 18. 2.

magában foglaló baloldali illetve a cementből készített tartályokat tartalmazó jobboldali pinceszárny alkotta. Az épülethez kívülről, toldalékként egy „melegvíz készítő” csatlakozott. A borpince bejárati oldalán kocs-, a másikon pedig végig vasúti rakodó húzódott.

Összegzés

Csongrád város két világháború közötti szőlő- és borgazdálkodására jelentős hatást gyakorolt az 1930-as évek második felében, országos akció keretében létrehozott borközraktár, amely az ágazat válságos helyzetén kívánt segíteni azáltal, hogy nagy mennyiségű bor befogadására és tárolására bizonyult alkalmasnak. Ezek a létesítmények, köztük a csongrádi is, lehetőséget kínáltak arra, hogy szétaprózott birtokstruktúrával rendelkező bortermelő településeken, térségeken típusborok készüljenek, amelyeket nagy tételekben könnyebben lehetett értékesíteni. Az elkövetkezendőkben számos tanulságot hordozhat a borpince tevékenységének további vizsgálata, ami segíthet értelmezni a 20. század második felében szerepkörének módosulását, tevékenységének változását.

Felhasznált irodalom

Égető Melinda

- 2003 A filoxéravészről a második világháborúig. Rubicon 14/1–2. 84–87.

Erdélyi Péter

- 2003 A csongrádi szőlőtermesztés és borászat népi szakszókincse. Múzeumi Füzetek – Csongrád 6. 37–52. Csongrád

Mód László

- 2011 Egy csongrádi szőlőbirtokos, Ludrovai Tóth István gazdálkodása naplófeljegyzései tükrében. Oppidum Csongrád. 49–152.
- 2012 Adalékok az alföldi homoki szőlő- és borgazdálkodáshoz: egy csongrádi szőlőbirtokos látogatása és tapasztalatai a kecskeméti Miklóstelepen. In: Garaczi Imre (szerk.): Érték és sors: Nemzetpolitika–kulturális örökség–identitás. Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, Veszprém, 247–256.

Sebestyén István

- 1982 A szőlőműveléshez fűződő hagyományok és szokások. In: Bálint Gyula (szerk.): Mozaikok Csongrád város történetéből. Csongrád városi Tanács VB Művelődésügyi osztálya, Csongrád, 249–293.

Surányi Dezső

- 2000 A kadarka története a csongrádi borvidéken. Agrártörténeti Szemle 42/1–2. 31–58.

Szűcs Judit

- 2008 „Nyitástól takarásig...” Csongrádi szőlők és gyümölcsösök – feldolgozásának előmunkálataiból. Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében. Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 81–92.

Melléklet

1. A magyar királyi földművelésügyi miniszter leirata a borközraktárak létrehozása tárgyában

„Az ország egyes borvidékein jelentkező hordóhiány megszüntetése és a hordóhiánnyal kapcsolatban a szüret idején jelentkező mustárletörések meggátlása céljából az arra leginkább reá szorult községekben és városokban borközpincék megépítését határoztam el.

Tervbevettem ilyen borközpince megépítését és üzembehelyezését Csongrád megyei városban is.

A felállítani tervezett közpincék megépítésének előfeltétele azonban az, hogy az érdekelt községek erre a célra mintegy 2 kat. holdnyi kiterjedésű és lehetőleg a helybeli MÁV. vasutállomás közelében fekvő megfelelő és alkalmas területet idejében díjtalanul bocsásanak a fenti célra rendelkezésre. Kíváncsnak tartanám ezen felül azt is, hogy az érdekelt községek a pincék építéséhez és annak üzemeltetéséhez pénzügyi és egyéb természetbeli szolgáltatásokkal /fuvar, víz, villany stb./ is hozzájáruljanak.

Illetékes szakelőadóm az említett területek megtekintése és a szükséges egyéb megbeszélések céljából a közeljövőben a helyszínre fog kiszállani. A kiszállás közelebbi idejéről Polgármester urat külön fogom értesíteni.

Addig is azonban, amíg az említett kiszállás megtörténik, szükségesnek tartanám a fenti célra alkalmas területnek, vagy területeknek kijelölését, hogy illetékes szakelőadóm vonatkozó kiszállás alkalmával azokat idővesztés nélkül megtekinthesse, s hogy így a vonatkozó munkálatok mielőbb megkezdhetőek legyenek.

Ugyanezen időpontig kíváncsnak lenne annak letárgyalása is, hogy a város mily összeggel és mily egyéb szolgáltatásokkal hajlandó a közpince létesítéséhez hozzájárulni.

Budapest, 1937. évi június hó 4.-én:

A miniszter helyett:

államtitkár.”

2. Az első csongrádi szőlőbirtokosok listája, akiknek a borát átvette a borközlaktár⁴⁹

<u>Név</u>	<u>Lakcím</u>
<i>Tricskó János</i>	<i>Bocskay utca 31.</i>
<i>Blaskovics Istvánné</i>	<i>Perczel Mór utca 5.</i>
<i>Nagy Mihály</i>	<i>Tanya 1452</i>
<i>Busa György</i>	<i>Kétágu utca 15.</i>
<i>Forgó József</i>	<i>Attila utca 2.</i>
<i>Kispataki Pál</i>	<i>István utca 31.</i>
<i>Fekete Dezső</i>	<i>Uri utca 7.</i>
<i>Szölősi Mihály</i>	<i>Nagymező utca 26.</i>
<i>özv. Lekrinczky Mihályné</i>	<i>Jegenye utca 36.</i>
<i>Dávid Mihály</i>	<i>Perczel Mór utca 31.</i>
<i>özv. Gulyás Jánosné</i>	<i>Fekete János utca 22.</i>
<i>Lévay Pál</i>	<i>István utca 9.</i>
<i>Nagyistók Istvánné</i>	<i>István utca 15.</i>
<i>özv. Ujszászi Jánosné</i>	<i>Hosszú utca 11.</i>
<i>Paróczai Farkas</i>	<i>Szép utca 57.</i>
<i>Palásti János</i>	<i>Arany János utca 43.</i>
<i>Fái Balázs</i>	<i>Zrínyi utca 24.</i>
<i>Surányi Antal</i>	<i>Thököly utca 16.</i>
<i>Atkári István</i>	<i>István utca 22.</i>
<i>Keller Mihály</i>	<i>Sugár utca 34.</i>
<i>Udvari Jánosné</i>	<i>István utca 25.</i>

⁴⁹ Tiszavidék, 1937. november 16. 1.

